

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Záporná repo sazba a zákonné úroky z prodlení

V souvislosti s již několik let trvající recesí a uvolněnou monetární politikou centrálních bank byla v odborných kruzích nejednou vznesena otázka záporných repo sazeb, kterou se posléze zabývaly také sdělovací prostředky. Cílem tohoto článku není u záporných repo sazeb popisovat ani hodnotit možné ekonomické dopady, nýbrž podívat se na jejich dopady v právu, a to konkrétně v otázce výpočtu výše zákonných úroků, jejichž hodnoty se, jak známo, pomocí repo sazby určují.

Z ekonomického hlediska není záporná repo sazba nic nemožného. Je to jeden z nástrojů, kterým centrální banky regulují množství peněz v oběhu, i když využívány je spíše jen výjimečně (v poslední době Dánsko). Autor tohoto článku se opakovaně setkal s právním názorem, že zápornou repo sazbu nelze stanovit, protože se pomocí ní určují zákonné úroky (především úrok z prodlení) a mohla by nastat situace, že se tyto sankční úroky stanou zápornými, tzn. dlužníci by platili záporný úrok z prodlení a na svém dluhu by vydělávali. Je však možné srovnávat repo sazbu, kterou centrální banka stanoví cenu peněz, a úrok z prodlení? Mohou být oba úroky záporné?

Srovnání

Repo sazba je zjednodušeně řečeno cena, za jakou centrální banka poskytuje komerčním bankám peněžní prostředky. Pokud má komerční banka přebytečnou likviditu, může ji uložit u centrální banky třeba za záporný úrok. Je to svobodné rozhodnutí banky, jedná se o smlouvu mezi komerční a centrální bankou. Pokud není záporný úrok příliš vysoký, pravděpodobně i takový úrok se komerční bance vyplatí, neboť transakční náklady spojené s likviditou v řádu desítek miliard nejsou zanedbatelné a nízký záporný úrok by stále mohl být výhodnější.

Zákonný úrok z prodlení však má na rozdíl od repo sazby (a od úroku) povahu sankčního úroku. Oprávnění věřitele požadovat od dlužníka vedle plnění úroky z prodlení vznikne až v okamžiku, kdy peněžitý dluh nebyl splacen řádně a včas. Úplatnost či bezúplatnost závazku je irelevantní.

Repo sazba je tedy cena peněz a cena může být kladná či záporná, vysoká či nízká. Úrok z prodlení je sice také cenou peněz (stanovenou právním předpisem) a jako takový může být nízký či vysoký, nikoliv však záporný. Má sankční charakter a uplatní se v případech, kdy není plněno řádně a včas. Z povahy věci lze připustit nulový zákonný úrok z prodlení, i když právě takový úrok už sankční charakter ztrácí. Nikdy však nemůže být záporný, protože v takovém případě by se jeho sankční charakter vytratil úplně. Úrok z prodlení“ je platba za prodlení, nikoliv odměna za prodlení. Dlužník je v prodlení, za které musí platit. Vedle samotné sankce za neplnění řádně a včas platí za další držbu peněžních prostředků, neboť je drží déle, než bylo smlouveno. Pokud by tedy byl zákonný úrok z prodlení záporný, znamenalo by to odměnění protiprávní jednání. Obecná právní zásada však stanoví, že **nikdo nemůže mít prospěch ze svého protiprávního jednání** (*nemo turpitudinem suam allegare potest*).

Pohledem konkrétních ustanovení

Úvodní obecný výklad lze podpořit také jazykovým výkladem konkrétních ustanovení českého právního řádu, kde nalezneme několik ustanovení, která používají repo sazbu pro určení výše

zákonných úrokových sazeb.

Občanský zákoník, zákon č. [40/1964](#) Sb. v platném znění[1], v ustanovení § 517 odst. 2 stanoví, že „jde-li o prodlení s plněním peněžitého dluhu, má věřitel právo požadovat od dlužníka vedle plnění úroky z prodlení“.[2] Věřitel má tedy právo požadovat jak úroky z prodlení tak plnění.

V ustanovení § 14b zákona č. [218/2000](#) Sb., rozpočtových pravidel, v platné znění se dočteme, že „nejsou-li prostředky podle věty první vráceny v určené lhůtě, je příjemce povinen vrátit tyto prostředky **spolu** s úrokem ve výši, která odpovídá roční výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro poslední den kalendářního měsíce předcházejícího kalendářnímu měsíci, ve kterém došlo k vrácení dotace poskytovateli, zvýšené o 10 procentních bodů“.

Ustanovení § 15 odst. 3 zákona č. [190/2004](#) Sb., o dluhopisech, v platném znění říká, že „nedojde-li k vydání dluhopisů, je emitent povinen do 30 dnů po dni skončení lhůty pro upisování vrátit upisovateli jím upsanou a splacenou částku **včetně** úroku ve výši váženého průměru repo sazeb České národní banky za období od data splacení“. Pokud by tento úrok byl záporný, vydělal by emitent na nevydání upsaných dluhopisů, což je proti účelu uvedeného ustanovení

Příkladem uvedená ustanovení jasně rozlišují původní plnění a zákonný úrok. Zákonný úrok není zvětšení či zmenšení původní (primární) povinnosti. Primární povinnost zůstává stejná, ale v případě jejího nesplnění řádně a včas nastupuje povinnost sekundární – povinnost sankční. Primární povinnost podmiňuje vznik povinnosti sekundární, pořád se však jedná o dvě rozdílné a neslučitelné povinnosti.

Podle všech výše uvedených zákonných ustanovení je dlužník (příjemce, emitent) povinen vrátit prostředky spolu se zákonným úrokem. Pokud bychom připustili záporný úrok, příjemce nejenže by nemohl vrátit žádný úrok, nevrátil by dokonce ani všechny jemu poskytnuté prostředky. Tuto konstrukci teleologický i jazykový výklad vylučují - dlužník musí vrátit peněžní prostředky ve výši, v jaké mu byly poskytnuty.

Další úrokové sazby, smluvní sankční úroky

ČNB vyhláší více sazeb[3]. Příkladem další sazby ČNB použité v českém právním řádu je diskontní sazba v ustanovení § 8 zákona č. [145/2010](#) Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, v platném znění. Uvedené ustanovení upravuje úročení spotřebitelského úvěru, při jehož poskytnutí byla porušena informační povinnost věřitele. Pokud se spotřebitel porušení informační povinnosti věřitele dovolá, úročí se spotřebitelský úvěr od okamžiku uzavření smlouvy s věřitelem pouze ve výši diskontní sazby platné v době uzavření smlouvy. Charakter tohoto úroku není sankční. Jeho účelem je stanovení ceny spotřebitelského úvěru při porušení informační povinnosti věřitele. Ani v tomto případě ale nemůže být zákonný úrok záporný, neboť by dlužník (spotřebitel) nevrátil celou výši přijatého úvěru, k čemuž je z povahy úvěru povinen.

Uvedený výklad zákonných úroků lze použít i v případě smluv soukromoprávních, které obsahují sankční úroky navázané na sazby vyhlášené ČNB. Ani smluvní sankční úroky nemohou být záporné, neboť by se nejednalo o úroky sankční.

Závěrem

Úvahy o záporných úrokových sazbách ČNB obvykle nepřipouští více jak jedno záporné procento a takto v rovině úvah také prozatím zůstávají. Tento článek se pokusil upozornit na nemožnost záporných zákonných úroků z prodlení s poukazy na nutnost posouzení a výkladu každého jednotlivého smluveného i zákonného úroku zvlášť dle jeho smyslu, účelu i konstrukce, které se u

každého úroku liší.

Mgr. Ivan Hašek,

autor je právníkem na Ministerstvu financí

e-mail: ihasek@gmail.com

Tento článek vyjadřuje výlučně soukromé názory autora.

[1] Nový občanský zákoník, zákon č. [89/2012](#) Sb. v platném znění, používá v § 1970 stejnou konstrukci, kde výše úroku z prodlení bude také stanovena nařízením vlády.

[2] Výše úroků z prodlení je stanovena v § 1 nařízení vlády č. [142/1994](#) Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku, v platném znění: „Výše úroku z prodlení odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro poslední den kalendářního pololetí, které předchází kalendářnímu pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o sedm procentních bodů.“ Toto nařízení vlády ruší nový občanský zákoník, zákon č. [89/2012](#) Sb., s účinností ke dni 1. 1. 2014.

[3] Vedle dvoutýdenní repo sazby jsou to lombardní či diskontní sazba.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Evropská unie mění pravidla plateb: více odpovědnosti, intenzivnější zpracování dat, více kontrol](#)
- [Sdílení elektřiny v obecních projektech, změny po 1.8.2026 a zapojení bateriových úložišť](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc květen 2026](#)
- [Když model počítá správně, ale závěr je zavádějící: limity AI při oceňování podniků](#)
- [Institut zajišťovacího příkazu v daňovém řízení: podmínky vydání a obrana v odvolacím řízení](#)
- [Postavení finančního arbitra v kontextu nařízení Brusel I bis - Funkční pojetí „soudu“, osvědčení podle čl. 53 a možnost výkonu nálezu v jiných členských státech EU](#)
- [Daňová ztráta a její vliv na lhůtu pro stanovení daně](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc duben 2026](#)
- [Zaměstnanecké benefity dle ustanovení § 6 odst. 9 písm. d\) zákona o daních z příjmů v roce 2026](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc březen 2026](#)